

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเร่งพัฒนาด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศ แม้จะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นลำดับ แต่ก็ก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง และกากของเสียต่างๆ ที่เหลือจากกระบวนการผลิตรวมทั้งการบริโภค ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจึงกลายเป็นปัญหาที่นับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้มักเกิดขึ้นในเมืองใหญ่ที่เป็นศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม เช่นกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และเชียงใหม่ เป็นต้น

ในกรณีของจังหวัดเชียงใหม่ แต่เดิมเคยมีวิถีการดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย เมื่อจำนวนประชากรและความเจริญทางเศรษฐกิจยังไม่ขยายตัวมากเท่าปัจจุบัน กิจกรรมการผลิตและการบริโภคเกิดขึ้นอัตราที่ไม่สูงมาก แม้ว่าจะมีปริมาณขยะมูลฝอย ของเสียต่างๆ และผลพลอยได้ที่เกิดจากกิจกรรมการผลิตและการบริโภค แต่ครัวเรือนก็สามารถจัดการของเสียเป็นการภายในได้หมด เนื่องจากในอดีตกระบวนการผลิตมักใช้วัสดุตามธรรมชาติเป็นพื้นฐาน ดังนั้นกากหรือสิ่งที่เหลือจากการบริโภคจึงไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากนัก อย่างไรก็ตามนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาเมืองเชียงใหม่ให้เป็นเมืองหลัก รวมทั้งเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การศึกษา และการคมนาคม ของภาคเหนือ (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2524) นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของทั้งวิถีชีวิต กระบวนการผลิต และการบริโภคของประชาชน

ปัจจุบันเชียงใหม่กลายเป็นนครขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการประกอบธุรกิจการค้าการลงทุน อุตสาหกรรม การศึกษา และการท่องเที่ยว มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ส่งผลให้มีการใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิต การบริโภค และการพัฒนาอย่างมาก รูปแบบของการผลิตและการบริโภคในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมาก เช่น มีผลิตภัณฑ์ใหม่ๆเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอในหลากหลายรูปแบบ บรรจุภัณฑ์ที่ใช้เปลี่ยนจากวัสดุที่หามาได้จากธรรมชาติมาเป็นวัสดุสังเคราะห์แทน อาทิ กล่องโฟม ถุงพลาสติกหรือหีบห่อพลาสติกซึ่งไม่สามารถย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ หรือใช้เวลานานในการย่อยสลาย แต่เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตที่เร่งรีบ ต้องแข่งขันกับเวลา ผลจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก่อให้เกิดของเหลือใช้จากการผลิตและการบริโภค

นอกจากนี้การขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ เกิดกิจกรรมใหม่ๆ อันได้แก่ สถาบันบันเทิง และ ห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ รวมทั้งการขยายตัวของอุตสาหกรรมอาหารและการเกษตร

กิจกรรมเหล่านี้ส่งผลให้เกิดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลเพิ่มมากขึ้น จนผู้ผลิตและผู้บริโภคไม่สามารถจัดการได้เองทั้งหมด “ปัญหาขยะมูลฝอยล้นเมือง” จึงถูกผลักดันให้เป็นภาระรับผิดชอบของ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทศบาล (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และนันทพล กาญจนวัฒน์, 2543)

จากรายงานของกรมควบคุมมลพิษกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม เกี่ยวกับปริมาณขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลของภาคเหนือ แสดงให้เห็นว่าปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ จากประมาณ 2,125 ตันต่อวันในปี พ.ศ. 2547 เป็น 2,148 ตันต่อวันในปี พ.ศ. 2548 (กรมควบคุมมลพิษ, 2549) และในปี พ.ศ. 2554 คาดการณ์ว่าทั้งประเทศจะมีปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นเป็นวันละ 47,000 ตัน หรือมีอัตราการเพิ่มขึ้นร้อยละ 2 ต่อปี คิดเป็นปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นประมาณปีละ 700 – 900 ตัน (สุกรานต์ โรจนไพรวงศ์, 2542) ดังนั้นปัญหาขยะมูลฝอยจะยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ จึงเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ทุกๆ หน่วยงานไม่ว่าภาครัฐ ภาคเอกชน รวมทั้งภาคประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

เทศบาลตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จัดตั้งขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช 2542 พื้นที่ของเทศบาลสันทรายหลวงมีลักษณะเป็นพื้นที่ราบลุ่มระหว่างแม่น้ำปิง และแม่น้ำความีแม่น้ำลำคลองกระจายอยู่ทั่วไป โดยมีเนื้อที่ทั้งหมด 36 ตารางกิโลเมตร

ปัจจุบันนี้ชุมชนต่างๆ ในเขตเทศบาลตำบลสันทรายหลวงมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทั้งใน ด้านเศรษฐกิจและสังคม อย่างรวดเร็ว ประกอบกับอำเภอสันทรายเป็นอำเภอที่อยู่ใกล้เมืองเชียงใหม่ มากที่สุด มีระยะห่างเพียง 7 กิโลเมตรจากตัวจังหวัด จึงได้รับผลกระทบจากการขยายตัวของเมือง ค่อนข้างสูง (กิ่งแก้ว กุศลโสภาส, 2543: 2) โดยในเขตอำเภอสันทรายมีบ้านจัดสรรเป็นจำนวนมาก ประมาณ 25 โครงการ (ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่เทศบาล) มีธุรกิจบริการและร้านค้าต่างๆ มากมาย ซึ่งนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยที่มีปริมาณมาก จึงทำให้ไม่สามารถจัดเก็บให้หมดได้ในแต่ละวัน ส่งผลให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าวจึงมักจะจัดการขยะมูลฝอยที่เหลือเหล่านั้นโดยวิธีฝังกลบ หรือเทรวมกันกลางแจ้ง รวมทั้งบางครั้งก็อาจมีการเผาขยะมูลฝอยบ้างเป็นครั้งคราว การกระทำดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรง และต่อชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงเป็นอันมาก ทั้งในเรื่องของแก๊สพิษที่เกิดจากการเผาไหม้ เกิดกลิ่นเหม็นจากการสลายตัวภายในกองขยะเป็นบริเวณกว้าง และเพิ่มปริมาณแมลงวัน ประกอบกับการที่น้ำจากขยะมูลฝอยซึมลงบริเวณน้ำใต้ดิน จึงก่อให้เกิดผลกระทบที่ตามมาคือการปนเปื้อนของแหล่งน้ำตามธรรมชาติจากน้ำชะขยะมูลฝอย ทำให้คุณภาพของแหล่งน้ำผิวดินและใต้ดินในบริเวณ และที่ใกล้เคียงกับบริเวณที่ ฝังกลบนั้นมีคุณภาพแย่งลง น้ำชะขยะมูลฝอยที่มีค่าความต้องการออกซิเจนทาง

ชีวเคมี (Biological Oxygen Demand: BOD, Chemical Oxygen Demand: COD) และสารแขวนลอยทั้งหมด (Total Suspended Particulates: TSP) สูง จะมีกลิ่นเหม็น มีจุลินทรีย์หรือเชื้อโรคอยู่หลายชนิด ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและผู้อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียง สำหรับกลิ่นรบกวนมักเกิดในกรณีที่มีฝนตกและเวลาที่มีความกดอากาศสูง เช่น ตอนเช้าหรือเย็น ช่วงที่อากาศไม่ถ่ายเททำให้กลิ่นจากน้ำชะขยะมูลฝอยและกลิ่นจากขยะมูลฝอยรบกวนประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณนั้น (ธวัชชัย ศรีสว่าง และนิมิต อาทรรักษา, 2539) นอกจากนี้ น้ำชะขยะมูลฝอยยังทำให้แหล่งน้ำผิวดินและใต้ดินบริเวณใกล้เคียงเสื่อมคุณภาพลง ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ใช้น้ำบาดาลระดับต้นเพื่อการอุปโภคบริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่บางส่วนของที่มีการเกษตรกรรม เกษตรกรที่อาศัยการใช้น้ำบาดาลระดับต้นเป็นหลัก อาจทำให้มีต้นทุนการผลิตสูงขึ้นอันเนื่องมาจากไม่สามารถใช้น้ำบาดาลระดับต้นได้หรือใช้ได้ในปริมาณที่น้อยลง อีกทั้งต้องหาน้ำจากแหล่งอื่นมาทดแทน ดังนั้นจึงถือได้ว่าขยะมูลฝอยเป็นปัญหาหนึ่งที่ทางเทศบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนชุมชน และประชาชน ต้องรีบเข้าดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยเพื่อจะไม่ให้เกิดผลกระทบด้านอื่น ๆ ตามมา

แต่เดิมเทศบาลตำบลสันทรายหลวงจัดการขยะมูลฝอยโดยการจัดเก็บและนำไปกำจัด โดยการฝังกลบที่ตำบลอื่นในเขตอำเภอสันทราย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สวนผลไม้ บางส่วนพื้นที่ป่าไม้ และเป็นที่ตั้งของชุมชนขนาดกลาง ขยะมูลฝอยที่นำไปฝังกลบส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนเหล่านั้น ทั้งจากกลิ่นเหม็นรบกวน การเพิ่มปริมาณของแมลงวัน ประชาชนในพื้นที่เหล่านั้นเจ็บป่วยด้วยอาการแพ้ากาศและท้องร่วง ซึ่งเชื่อว่าอาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นน่าจะเกี่ยวข้องกับขยะมูลฝอยที่ถูกนำมาฝังไว้ในพื้นที่ของชุมชน (ฐิตินันท์ สายเงิน, 2544: 5-6)

ในปัจจุบัน จากการสัมภาษณ์ปลัดเทศบาลตำบลสันทรายหลวง เบื้องต้นผู้ศึกษาได้ทราบข้อมูลว่า ขยะมูลฝอยยังคงเป็นปัญหาสำคัญของเทศบาล "...ขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลสันทรายหลวงมีถึงประมาณวันละ 15 ตัน ซึ่งถือว่ามาก และขยะมูลฝอยเหล่านี้เกิดจากบ้านเรือนของประชาชน ตลาดสด และภาคอุตสาหกรรมภายในพื้นที่ ในส่วนของการจัดการเก็บขยะมูลฝอยเทศบาลได้ดำเนินการเอง หลังจากนั้นก็ให้ทางเอกชนผู้รับเหมารับผิดชอบในการกำจัดขยะมูลฝอยต่อไป..." นอกจากนี้การสัมภาษณ์ ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลสันทรายหลวง ยังได้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า "...เทศบาลตำบลสันทรายหลวงยังไม่มีบ่อกำจัดขยะมูลฝอย จึงต้องมีการให้ภาคเอกชนเข้ามาจัดการ..." จากข้อมูลขั้นต้นสะท้อนให้เห็นว่า เทศบาลตำบลสันทรายหลวงยังไม่สามารถจัดการปัญหาจากขยะมูลฝอยนี้ได้อย่างยั่งยืน เทศบาลยังคงแก้ไขปัญหาด้วยการจัดเก็บขยะมูลฝอยที่มีปริมาณมากขึ้นเรื่อยๆ ส่งต่อให้บริษัทเอกชนเข้ามาช่วยนำขยะมูลฝอยไปกำจัดอีกทอดหนึ่ง ซึ่งก็ยังคงเป็นการนำไปฝังกลบในพื้นที่อื่นอีกเช่นเดิม

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลสันทรายหลวงยังขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล เนื่องจากการจัดการกับปัญหาที่ปลายเหตุ ช้ายัง

ก่อให้เกิดปัญหาต่อชุมชนอื่นเป็นอย่างมาก การจะแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงน่าจะเปลี่ยนกลวิธีใหม่ เป็นการจัดการกับปัญหาที่ต้นเหตุ หรือการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากภาคประชาชนและภาคเอกชน ที่อาศัยอยู่และประกอบกิจการในเขตเทศบาลตำบลสันทรายหลวง

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาว่า พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดของครัวเรือนเป็นอย่างไรในปัจจุบัน และมีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดของครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลสันทรายหลวง ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงความตระหนักต่อปัญหา และความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน เพื่อจะได้หาแนวทางในการส่งเสริมให้มีส่วนร่วม และมีพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดของครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลสันทรายหลวง จังหวัดเชียงใหม่

2. ศึกษาปัจจัยลักษณะทางประชากรและสังคม ลักษณะทางการสื่อสาร ลักษณะทางจิตวิทยา ที่มีอิทธิพลต่อ การจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดของครัวเรือนในพื้นที่ที่ศึกษา

1.3 แนวคิดเชิงทฤษฎี

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เริ่มจากการทบทวนและสังเคราะห์แนวคิดเชิงทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดสำหรับการศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย แนวคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด แนวคิดการตลาดเพื่อสังคม แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ความตระหนัก และพฤติกรรม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.3.1 แนวคิดในการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด

แม้การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเหลือทิ้งหรือของนำร้างเกินของชุมชน ซึ่งพิจารณาโดยผิวเผินไม่น่าจะมีปัญหาในการดำเนินการอะไรมากนัก แต่ในความเป็นจริงแล้ว กระบวนการจัดการขยะมูลฝอยเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยกระบวนการหรือกิจกรรมย่อยหลายขั้นตอน เช่น ในระบบการจัดการขยะมูลฝอยจะประกอบด้วยกระบวนการย่อยๆ อย่างน้อย 6 ประการ (สมนึก ชัชวาล, 2543: 21-22) ได้แก่ การเกิดขยะมูลฝอย หรือการทิ้งขยะมูลฝอยของชุมชน, การจัดการขยะมูลฝอยขั้นต้น หรือเป็นการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งเกิด ดังที่ได้กล่าว

มาแล้วข้างต้น การเก็บขนขยะมูลฝอย การคัดแยก ปรับแต่ง และเปลี่ยนรูปขยะมูลฝอย, การขนถ่าย และการขนส่ง ไปยังแหล่งกำจัดและท้ายที่สุดการกำจัดขยะมูลฝอย

กระบวนการย่อยของกระบวนการจัดการข้างต้นนี้ อาจมีกิจกรรมย่อยๆ อีกเป็นอันมาก อย่างไรก็ตามแนวคิดในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนที่จะใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานจัดการกับขยะมูลฝอย แต่เดิมมักเน้นไปที่ขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการจัดการของเสีย เป็นสำคัญ คือ การเน้นที่กระบวนการเก็บรวบรวม ขนถ่ายขยะมูลฝอยจากแหล่งชุมชน เพื่อไปสู่กระบวนการกำจัด ในขั้นสุดท้าย การดำเนินการในลักษณะเช่นนี้ กล่าวได้ว่า เป็นการจัดการในเชิงรับ และมีลักษณะของการย้ายปัญหาจากพื้นที่หนึ่งไปสู่อีกพื้นที่หนึ่ง โดยกระบวนการรวบรวมขยะมูลฝอยและปฏิภูล จะถูกรวบรวมขนถ่าย จากบริเวณพื้นที่อยู่อาศัยหรือบริเวณชุมชน ไปสู่พื้นที่ว่างเปล่าหรือที่สาธารณะทั้งหลาย เช่น บริเวณป่าหรือพื้นที่เสื่อมโทรมต่างๆ ของเสียเหล่านี้จะถูกเทกองไว้ กลางแจ้ง หรือฝังกลบอย่างไม่ถูกหลักสุขลักษณะ โดยขุดผิวดินออกเพียงเล็กน้อยเพื่อเทของเสียลงไป และจุดไฟเผาเป็นครั้งคราว การกระทำดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรง และต่อชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงเป็นอันมาก ทั้งในเรื่องของแก๊สพิษที่เกิดจากการเผาไหม้และการสลายตัว ภายในกองขยะ กลิ่นเหม็น และแมลงจำนวนมากที่เกิดขึ้นจากกองขยะ รวมทั้งน้ำชะสิ่งปฏิภูลต่างๆ จากกองขยะ ที่ไหลนองไปสู่พื้นที่อื่นๆ รอบข้าง และ窟窿 แหล่งน้ำสาธารณะต่างๆ รวมทั้งซึมลงสู่ชั้นใต้ดินที่ลึกลงไป ยังผลให้อายุของชาวบ้านทั้งในพื้นที่และพื้นที่ห่างออกมาเกิดการเน่าเสีย และเจ็บป่วยไปด้วยสารพิษต่างๆ ที่มีผลร้ายต่อสุขภาพของชาวบ้านเป็นอย่างมาก

การจัดการขยะมูลฝอยตามแนวคิดกล่าวมาข้างต้นเป็นวิธีที่ขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากปริมาณของเสียที่นับวันมีแต่จะยิ่งเพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของชุมชนและเศรษฐกิจ ทำให้มีของเสีย และขยะมูลฝอยคั่งค้างรอการกำจัดอยู่เป็นจำนวนมาก รวมทั้งไม่สามารถจัดหาอุปกรณ์ เช่น บุคลากรในการเก็บขน จำนวนรถขนขยะมากๆ เพื่อรับกับปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มจำนวนขึ้นได้ ที่สำคัญคือ แหล่งรองรับของเสียที่เคยใช้อยู่เดิมก็เกินขีดความสามารถรองรับได้ ประกอบกับการจัดการที่ผ่านๆ มามักกระทำกันอย่างไม่ถูกสุขลักษณะ ก่อปัญหาแก่สิ่งแวดล้อมและชุมชนใกล้เคียง ทั้งในด้านกลิ่น แมลงที่ก่อให้เกิดความรำคาญ อากาศและน้ำเสีย จนกลายเป็นภาพลบที่ก่อให้เกิดการต่อต้าน และไม่ยอมให้นำของเสียไปทิ้งในบริเวณใกล้เคียงกับชุมชนของตน ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการจัดการของเสีย ตามแนวทางนี้

ความคืบหน้าประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอยที่ปลายทาง ซึ่งมักเน้นไปที่ขั้นตอนท้ายๆ ในการจัดการของเสียได้ผลักดันไปสู่แนวทางเชิงป้องกัน โดยเน้นไปที่กระบวนการต้นๆ ของกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยเป็นสำคัญ แนวทางการจัดการเชิงป้องกันนี้ในปัจจุบันกำลังได้รับความนิยมนอกจากหน่วยงานต่างๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในปัจจุบันอยู่เป็น อย่างยิ่ง โดยแนวคิดใหม่นี้จะมุ่งมองไปที่ต้นเหตุ โดยพิจารณาว่าปริมาณมากหรือน้อยของขยะ มูลฝอยชุมชน จะขึ้นอยู่กับภารกิจขยะมูลฝอยหรือพฤติกรรมของชุมชนในการปล่อยของเสียออกมา

ดังนั้นการแก้ไขให้ขยะมูลฝอยมีปริมาณลดลงเพื่อง่ายต่อการจัดการในขั้นตอนอื่นต่อไป จึงต้องแก้ไขพฤติกรรมกาทิ้งขยะมูลฝอยของคนในชุมชนเป็นหลัก ก็คือแนวคิดการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด ซึ่งหมายถึงการลดปริมาณขยะมูลฝอยจากแหล่งที่เป็นต้นกำเนิดขยะมูลฝอย การปฏิบัติเป็นไปในเชิงการป้องกันการเกิดขึ้นของขยะมูลฝอย โดยมีข้อดีคือ การจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด นอกจากจะสามารถช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยที่ต้องกำจัดไปในแต่ละวันแล้ว ยังสามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะมูลฝอยและลดปัญหามลภาวะ รวมทั้งยังสามารถลดการเกิดปรากฏการณ์เรือนกระจกที่ทำให้โลกร้อนขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย (U.S. Environmental Protection Agency, 2006) การจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดเริ่มต้นมาจากหลักการ 3Rs ได้แก่ Reduce Reuse และ Recycle โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. Reduce คือการลดปริมาณและสารพิษจากขยะมูลฝอย เป็นวิธีการป้องกันหรือกำจัดขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด ด้วยการบริโภคและทิ้งให้น้อยลง ได้แก่ การซื้อสินค้าก็ควรซื้อที่มีอายุการใช้งานนานๆ หลีกเลี่ยงสินค้าที่มีบรรจุภัณฑ์และผลิตภัณฑ์ที่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม ออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ใช้วัตถุดิบน้อยลง มีอายุการใช้งานนานขึ้น และสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ การลดของเสีย ณ แหล่งกำเนิด เป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึงเป็นลำดับแรก เพราะเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการจัดการของเสีย ช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมและสามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยได้อย่างยั่งยืน

2. Reuse คือการใช้ซ้ำ โดยการซ่อมแซมสิ่งของเครื่องใช้ การบริจาคสิ่งของให้แก่ผู้อื่นเพื่อการแบ่งปันให้ผู้อื่นใช้ หรืออีกทางหนึ่งคือขายสิ่งของที่ไม่ใช้แล้ว เพื่อให้ผู้อื่นสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้ ดังนั้นการใช้ซ้ำจึงเป็นการลดของเสียด้วย อีกทั้งการใช้ซ้ำยังดีกว่าการแปรรูปใช้ใหม่ (Recycle) เพราะไม่ต้องผ่านกระบวนการสร้างขึ้นใหม่ (U.S. Environmental Protection Agency, 2006)

3. Recycle คือการแปรรูปใช้ใหม่ เป็นการนำวัสดุที่เหลือใช้ซึ่งจะกลายเป็นขยะมูลฝอยทำให้เกิดคุณค่าเพิ่มขึ้นและสามารถนำกลับมาใช้งานใหม่ได้ นอกจากนี้การแปรรูปใช้ใหม่ยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม และยังช่วยเพิ่มมูลค่าทางการเงิน เพราะวัสดุบางชนิดสามารถนำไปแปรรูปใช้ใหม่ เช่น แก้ว โลหะ พลาสติก และกระดาษ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถสะสมไว้ นำไปคัดแยกจากนั้นส่งไปแปรรูปเพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ และเป็นการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติให้คุ้มค่าที่สุด รวมทั้งลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเร่งรัดการปรับเปลี่ยนรูปแบบ การผลิตและบริโภคที่ยั่งยืน (U.S. Environmental Protection Agency, 2006)

จากหลักการ 3Rs ดังกล่าว เป็นการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดขั้นพื้นฐาน ต่อมากรมควบคุมมลพิษได้มีการปรับขยายในรายละเอียดเป็นหลักการ 7Rs (กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม, 2548) เพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยง (REFUSE) การใช้สิ่งของหรือบรรจุภัณฑ์ ที่จะสร้างปัญหาขยะมูลฝอยและเป็นมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ถุงพลาสติก กล่องโฟม เป็นต้น
2. การเลือกใช้น้ำดื่มบรรจุภัณฑ์ (REFILL) เป็นการลดปริมาณการใช้บรรจุภัณฑ์ลงได้ส่วนหนึ่ง ที่สำคัญทำให้ขยะมูลฝอยที่เป็นบรรจุภัณฑ์ลดจำนวนลง ในปัจจุบันสินค้าชนิดเดิมมีให้เลือกหลายประเภท เช่น ครีมน้ำดื่ม ผงกาแฟ น้ำยาล้างจาน การเลือกใช้น้ำดื่มบรรจุภัณฑ์นี้ยังช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายของผู้บริโภค เนื่องจากมีราคาถูก
3. การส่งคืนบรรจุภัณฑ์เปล่ากลับสู่ผู้ผลิต (RETURN) เพื่อนำไปบรรจุผลิตภัณฑ์นั้นๆ ใหม่ แล้วนำออกจำหน่ายในครั้งต่อไป เช่น การคืนขวดแก้วที่บรรจุน้ำดื่มและขวดน้ำอัดลมคืนไปยังบริษัทผู้ผลิตให้ไปใช้ซ้ำ
4. การนำของเสียมาปรับปรุงซ่อมแซมใช้ใหม่ (REPAIR) ควรตรวจดูวัสดุอุปกรณ์สิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือนต่างๆ ให้ดีก่อนทิ้ง ว่าจะมีวิธีไหนที่จะซ่อมแซมใช้ใหม่ได้อีกครั้งหรือไม่
5. การใช้ซ้ำ (REUSE) คือการนำเอาบรรจุภัณฑ์หรือสิ่งของต่างๆ ในครัวเรือน มาใช้อีกหลายๆ ครั้งในลักษณะเดิม เช่น ถุงพลาสติก กล่องกระดาษ การใช้กระดาษหน้าทั้งสองหน้า ขวดน้ำดื่ม เป็นต้น บรรจุภัณฑ์หรือสิ่งของต่างๆ เหล่านี้สามารถนำมาใช้ได้อีกหลายครั้ง ใช้ให้คุ้มค่าที่สุดจนกว่าจะขาดหรือเสียหาย
6. เป็นการแปรรูปนำกลับมาใช้ใหม่ (RECYCLE) หมายถึง การนำบรรจุภัณฑ์หรือวัสดุที่ใช้แล้วไปผ่านกระบวนการแปรรูปและผลิตเพื่อให้กลับมาเป็นผลิตภัณฑ์ตามวัตถุประสงค์เดิมหรือวัตถุประสงค์อื่นๆ เช่น บรรจุภัณฑ์จำพวกพลาสติก แก้ว กระจก เครื่องดื่มต่างๆ
7. การลดการบริโภค (REDUCE) เป็นการใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ในปริมาณที่น้อยลง แต่ได้ประสิทธิภาพดีเหมือนเดิม รวมทั้งการเลือกซื้อสินค้าที่มีอายุการใช้งานนานๆ เช่น ใช้หลอดไฟแบบคอมแพคท์ไฟ ใช้ได้นาน ให้แสงสว่างกว่า เป็นต้น

1.3.2 แนวคิดการตลาดเพื่อสังคม

แนวคิดการตลาดเพื่อสังคมเป็นกลยุทธ์ที่มีจุดประสงค์เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในสังคม ซึ่งรวมเอาส่วนประกอบที่ดีของแนวทางการเปลี่ยนแปลงสังคมแบบดั้งเดิมในลักษณะที่มีกรอบความคิด การวางแผน และการปฏิบัติอย่างผสมผสาน รวมทั้งมีการใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสาร โดยเฉพาะการโฆษณาเป็นสำคัญเพื่อค้นหาความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และออกแบบการรณรงค์ให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

แนวคิดการตลาดเพื่อสังคมนั้นค่อนข้างจะคล้ายคลึงกับการตลาดโดยทั่วไป มีการดึงเอาแนวคิดที่สำคัญทางการตลาดมาใช้วางแผนกลยุทธ์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในสังคม เช่น

การแบ่งส่วนตลาด การอ้างอิงผู้บริโภคเป็นหลัก การลงทุน และผลประโยชน์ที่จะได้รับของกลุ่มเป้าหมาย เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามการตลาดเพื่อสังคมเป็นงานที่ท้าทาย และซับซ้อนมากกว่า การวางแผนการตลาดเพื่อขายผลิตภัณฑ์ชนิดใดชนิดหนึ่งในเชิงธุรกิจ เพราะนักการตลาดเพื่อสังคมจำเป็นต้องทำงานกับจิตใจของบุคคล และทำงานกับพฤติกรรมทางสังคมที่เข้าใจได้ยาก นอกจากนี้สินค้าทางสังคมส่วนใหญ่มักจะเป็นสินค้าในเชิงความคิด ซึ่งมักจะเป็นเรื่องของการยอมรับ การรับรู้ทัศนคติหรือความตระหนัก และความเชื่อเดิมที่สังคมนั้นๆ มีอยู่ (Kotler, 1982)

การตลาดเพื่อสังคมในส่วนหนึ่งได้อธิบายถึงสิ่งแวดล้อมด้วยว่า การตลาดเพื่อสิ่งแวดล้อมถือว่าสอดคล้องกับแนวคิดการตลาดเพื่อสังคม เพราะต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภคที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สามารถสร้างความแตกต่างทางการแข่งขันและยังเชื่อว่าจะได้สร้างประโยชน์ต่อสังคมด้วย ในการกำหนดกลยุทธ์การตลาดเพื่อสิ่งแวดล้อม โดยเริ่มต้นจากวิเคราะห์ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เกิดปัญหาต่อผู้บริโภค กำหนดลักษณะความต้องการและพฤติกรรมผู้บริโภคที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม เพื่อค้นหาและพัฒนาคุณสมบัติผลิตภัณฑ์ประเภทอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่สามารถตอบสนองความพึงพอใจแก่ผู้บริโภค แล้วทำการประชาสัมพันธ์เพื่อแจ้งข่าวสาร และโฆษณาเพื่อจูงใจให้เกิดความต้องการใช้ผลิตภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตลอดจนสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับผู้บริโภค (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2538: 19-20)

การตลาดเพื่อสังคม มีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการ ไม่ว่าจะเป็นด้านความคิด หรือความรู้สึก จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาสังคมเพื่อประโยชน์ของสมาชิกในสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุดของการตลาดเพื่อสังคมเป็นการช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ที่สมาชิกส่วนใหญ่ในสังคมเผชิญอยู่ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น (Kotler and Robert, 1989: 26-27)

Kotler and Robert (1989) กล่าวว่า การที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคของบุคคลต้องพิจารณาคุณลักษณะต่างๆ ของกลุ่มเป้าหมาย กล่าวคือ

1. ลักษณะทางประชากรและสังคม (socio-demographic characteristics) ซึ่งเป็นคุณสมบัติภายนอกของแต่ละบุคคลเช่น สถานะทางสังคม รายได้ การศึกษา อายุ และขนาดของครอบครัว เป็นต้น
2. ลักษณะทางจิตวิทยา (psychological profile) ซึ่งเน้นคุณสมบัติภายในของแต่ละบุคคล เช่น ทัศนคติ ค่านิยม สิ่งกระตุ้น และบุคลิกภาพ
3. ลักษณะเชิงพฤติกรรมของบุคคล (behavioral characteristics) แบบแผนพฤติกรรมอุปนิสัยการบริโภค และการตัดสินใจ ซึ่งพฤติกรรมของบุคคล บางส่วนเกิดจากกระตุ้นโดยการรณรงค์ โฆษณา และประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารที่สมาชิกในสังคมควรจะรู้ภายใต้กระบวนการจูงใจ เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคล ดังนั้น จึงกำหนดให้ลักษณะเชิง

พฤติกรรมของบุคคล คือ ลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านการสื่อสารหรือลักษณะทางการสื่อสารที่ประกอบไปด้วยการรับสาร และความรู้ในเรื่องนั้นๆ

จากแนวคิดดังกล่าวของ Kotler and Robert ทำให้ทราบถึงคุณลักษณะต่างๆ ที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรบริโภคของบุคคล รวมทั้งทราบถึงความรู้ความเข้าใจ ค่านิยมของแต่ละบุคคลด้วย สำหรับการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดของครัวเรือนนั้นยังไม่มีแนวคิดโดยตรงที่อธิบายถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการดังกล่าว แต่แนวคิดการตลาดเพื่อสังคมนี้มีคุณลักษณะหลายประการอธิบายถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรบริโภคที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมจึงน่าจะนำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาพฤติกรรมกรจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดของครัวเรือนในครั้งนี้

1.3.3 แนวคิดเกี่ยวกับความรู้

ความรู้หมายถึง ข้อเท็จจริง ความจริง กฎเกณฑ์และข้อมูลต่างๆ รวมทั้งประสบการณ์ต่างๆ ที่บุคคลได้รับจากการศึกษาข้อเท็จจริง ปรากฏการณ์และรายละเอียดต่างๆ โดยผ่านการรวบรวมและสะสมไว้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ (Good, 1973: 325) ซึ่งสอดคล้องกับ Bloom, Hastings, and Madaus. (1971: 270) กล่าวว่า “ความรู้เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับกระเสือกถึงสิ่งเฉพาะเรื่องหรือเรื่องทั่วไป ระเสือกถึงวิธีการ กระบวนการ หรือสถานการณ์ต่างๆ โดยเน้นความจำ ความรู้จะทำให้เข้าใจในเรื่องนั้นๆ ได้ และขั้นต่อไปในการนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล”

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526: 16) กล่าวว่า “ความรู้เป็นพฤติกรรมเบื้องต้นที่ผู้เรียนจำได้ อาจจะโดยการฝึกหรือการมองเห็น ได้ยิน จำได้ ความรู้ในที่นี้ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ความหมาย ทฤษฎี ข้อเท็จจริง กฎ โครงสร้างและวิธีการแก้ปัญหา”

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525: 135) กล่าวว่า “ความรู้เป็นพฤติกรรมเบื้องต้นที่ผู้เรียนจำได้หรือระเสือกได้ด้วยการมองเห็น ได้ยิน ความรู้ในที่นี้คือ ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และคำจำกัดความ เป็นต้น”

Morris (1986) กล่าวว่า “ความรู้หมายถึง ข้อเท็จจริง ความเข้าใจ ที่ได้รับจากประสบการณ์ และเป็นข้อมูลต่างๆที่มนุษย์ได้รับ ตลอดจนรวบรวมสะสมไว้จากประสบการณ์ต่างๆ”

Bloom and others (1975: 43) กล่าวว่า การปฏิบัติหรือการนำไปใช้ คือ ความสามารถนำความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิมไปใช้อย่างเหมาะสมและถูกต้องในการแก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวัน

สรุปได้ว่า ความรู้คือ ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และรายละเอียดต่างๆที่บุคคลได้มีการเก็บรวบรวมสะสมไว้ สามารถระเสือกได้ จำได้จากการศึกษาหรือประสบการณ์ แล้วสามารถถ่ายทอดออกมาอยู่ในรูปของการปฏิบัติ

ความสำคัญของการมีความรู้ต่อการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด

การจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดจะมีประสิทธิผลระยะยาวต่อไปนั้น มาจากการให้ความรู้แก่บุคคลกลุ่มต่างๆ ในเนื้อหาที่ถูกต้อง อยู่บนพื้นฐานที่เป็นจริง เพื่อช่วยให้บุคคลเกิดความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด และปลูกฝังค่านิยมให้มีความรับผิดชอบต่อการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด และนำความรู้ที่มีอยู่ไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นการช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชน

ในการดำเนินการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด แก่กลุ่มเป้าหมายกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งก็ตาม การมีความรู้ที่ถูกต้อง แม่นยำ เป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง นอกจากความถูกต้องในเนื้อหาสาระ การดำเนินการอย่างมีขั้นตอนและครอบคลุมประเด็นต่างๆ อย่างครบถ้วน ทั้งนี้เพื่อผู้รับจะได้รับความรู้อย่างถูกต้องชัดเจนและมีความเข้าใจต่อเรื่องนั้นอย่างแท้จริง และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการยึดถือปฏิบัติหรือดำเนินการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดให้มีประสิทธิผลอยู่ต่อไปอย่างยั่งยืน

1.3.4 แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนัก

ความตระหนัก (Awareness) หมายถึงความรู้สึก ความสำนึก หรือการเห็นความสำคัญของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ความตระหนักเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรู้สำนึกว่ามีสิ่งนั้นอยู่ สามารถจำแนกและรับรู้ได้ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ละเอียดอ่อนเกี่ยวกับความรู้สึกและอารมณ์

Good (1973: 54) ได้กล่าวว่า ความตระหนัก หมายถึง การกระทำที่แสดงถึง การรับรู้ หรือความสำนึก

Wolman (1975: 38) ได้กล่าวถึงความหมายของความตระหนักว่า เป็นภาวะที่บุคคล สำนึกในบางสิ่งบางอย่างของเหตุการณ์ ประสบการณ์หรือวัตถุสิ่งของได้

Bloom, Hastings, and Madaus (1971: 271) ได้กล่าวถึงความตระหนักว่า ความตระหนักเป็นขั้นต่ำสุดของภาคอารมณ์ และความรู้สึก ความตระหนักเกือบคล้ายความรู้ แต่ความตระหนักเป็นลักษณะของสิ่งเร้า ความตระหนักไม่จำเป็นต้องเน้นปรากฏการณ์หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่มักจะเกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งเร้าให้เกิด

ชูศักดิ์ วิทยภัค (2537: 4) กล่าวว่า ความตระหนักหมายถึง การกระทำที่แสดงว่ามีการรับรู้ หรือมีความสำนึก หรือในอีกความหมายหนึ่ง ความตระหนักเป็นภาวะการณที่บุคคลเข้าใจหรือสำเนียงถึงบางสิ่งบางอย่างของเหตุการณ์ หรือวัตถุ สิ่งของได้ เป็นการที่บุคคลได้รับรู้ และ

รับทราบว่าจะเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมขึ้น ในพื้นที่ตอนอาศัยในเมือง ในสังคม และมีความคิดตลอดจนความต้องการกระทำบางสิ่งบางอย่างต่อปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อความอยู่รอดของสังคมและสิ่งแวดล้อม

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526: 14) กล่าวว่า “ความตระหนัก” หมายถึง การที่บุคคลถูกคิดได้หรือการเกิดขึ้นในสภาวะของจิตใจ แต่ไม่ได้หมายความว่าบุคคลนั้นสามารถทำได้ถึงลักษณะบางอย่างของสิ่งนั้น”

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525: 133) ได้กล่าวถึง ความตระหนัก ไว้ว่า “ความตระหนักหมายถึงความสามารถนึกคิดความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ”

สมหมาย วันสอน (2522: 4) กล่าวว่า ความตระหนักเป็นเรื่องของการรับรู้ ถูกคิด หรือมีความรู้ต่อเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ความตระหนักต่างกับความรู้ตรงที่ความตระหนักไม่เกี่ยวข้องกับการจำหรือความสามารถที่จะระลึกได้

จากความหมายของความตระหนักที่ได้กล่าวมา พอสรุปได้ว่า ความตระหนัก หมายถึง ความสำนึก ซึ่งเป็นสภาวะทางจิตที่เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิด และความปรารถนาต่างๆ เกิดจากความสำนึกและรับรู้ เมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้นจึงเกิดความตระหนักขึ้น สำหรับการศึกษานี้ครั้งนี้ ความตระหนัก หมายถึงลักษณะอาการของการรู้สำนึกถึงปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน และการวิธีการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด

ความสำคัญของการมีความตระหนักต่อการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด

การจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดให้มีประสิทธิภาพและดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง นั้น การปลูกฝังหรือพัฒนาความรู้สึกหวงแหนสิ่งแวดล้อมและชุมชนที่อยู่อาศัยในทางที่ถูกต้อง นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นอีกประการเช่นกัน เมื่อบุคคลมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดที่เหมาะสมแล้ว ปัญหาด้านการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนก็จะลดน้อยลง

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางด้านความรู้สึกและอารมณ์นั้น เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของแต่ละบุคคล ดังนั้นการปลูกฝังในเรื่องอารมณ์และความรู้สึก จึงเป็นสิ่งที่ต้องพยายามสอดแทรกตลอดเวลา ทุกโอกาสเท่าที่จะทำได้ ถึงแม้ว่าพฤติกรรมนั้นจะไม่เห็นผลในทันทีก็ตาม ในอนาคตข้างหน้าก็อาจจะเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เป็นไปตามที่มุ่งหวัง ซึ่งจะบังเกิดผลดีต่อการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดต่อไป

1.3.5 แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความตระหนัก และการปฏิบัติ

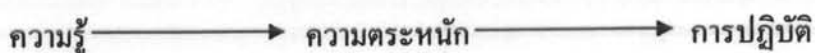
ความรู้มีส่วนสำคัญที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจ แรงจูงใจที่จะปฏิบัติตาม และก่อให้เกิดความสามารถในการที่จะปฏิบัติ การมีความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมจะทำให้ทราบว่าต้องปฏิบัติ

อย่างไรและต้องสามารถปฏิบัติได้จริง ดังนั้นความรู้และการปฏิบัติจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและต้องพึ่งพาอาศัยกัน การเสริมสร้างความรู้จะช่วยสร้างพฤติกรรมการปฏิบัติด้วยเสมอ (Fabiyi, A.K., 1985: 155) อย่างไรก็ตามความรู้อย่างเดียวไม่สามารถยืนยันได้ว่าบุคคลจะปฏิบัติตามสิ่งที่ตนรู้เสมอไป ความตระหนักจะเป็นสิ่งเชื่อมระหว่างความรู้ที่ได้รับกับการกระทำหรือการปฏิบัติ ถ้ามีความตระหนักที่เป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติแล้ว บุคคลจะมีแนวโน้มที่จะกระทำหรือปฏิบัติมากกว่าบุคคลที่ขาดความตระหนัก ความตระหนักมีผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรมของบุคคล และในขณะเดียวกันพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลก็ส่งผลต่อความตระหนักของบุคคลนั้นด้วย ทั้งการปฏิบัติและความตระหนักต่างก็มีความสัมพันธ์กัน (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2526: 16) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Zimbardo, Ebbeson, and Maslash (1977) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความตระหนัก และการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกัน ความตระหนักของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะเป็นเช่นไรนั้นขึ้นอยู่กับความรู้ของบุคคลนั้น กล่าวคือ ถ้าบุคคลนั้นมีความตระหนักที่ดีย่อมส่งผลให้เกิดการปฏิบัติที่ดีด้วย จะเห็นได้ว่าความรู้ ความตระหนัก และการปฏิบัติต่างก็มีความเกี่ยวพันต่อเนื่องกันทั้งทางตรงและทางอ้อม

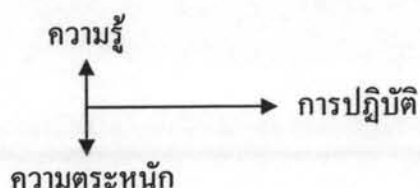
มีหลายแนวคิดที่มองความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความตระหนัก และการปฏิบัติ จากการศึกษาของ Hwang (2000) พบว่าระดับของความตระหนักของบุคคลจะนำมาซึ่งทัศนคติที่เป็นบวกต่อการแปรรูปกลับมาใช้ใหม่ (recycle) โดยทัศนคติที่เป็นบวกนี้จะเปลี่ยนให้เป็นความตระหนักของบุคคลต่อการรีไซเคิลและยึดติดกับการตัดสินใจนั้นๆ โดยสรุปแล้ว ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการปรับปรุงและพัฒนาความตระหนักของมนุษย์ให้ตอบสนองต่อพฤติกรรมทางสิ่งแวดล้อมก็คือ การควบคุมทัศนคติในใจตนเองและงานวิจัยของ Schultz, Oskamp, and Mainieri (1995) พบว่า พฤติกรรมการแปรรูปกลับมาใช้ใหม่ของบุคคลและแยกออกจากทัศนคติและเจตจำนงหรือเจตนาโดยไม่จำกัดเพศและอายุ ซึ่งพบว่า การมอบหมาย มาตรฐาน การกระตุ้นเป้าหมาย และการกำจัดอุปสรรคต่างๆ ทั้งหมดนี้จะช่วยเพิ่มการแปรรูปกลับมาใช้ใหม่ได้ อย่างไรก็ตามเครื่องมือนี้อาจจะมีประสิทธิภาพต่อบุคคลที่พร้อมมีทัศนคติที่ดีต่อการรีไซเคิลซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมที่ดีของการอนุรักษ์ได้ อย่างเช่นการแปรรูปกลับมาใช้ใหม่ เป็นต้น

ดังนั้นการปฏิบัติจึงเป็นพฤติกรรมขั้นสุดท้ายที่บุคคลแสดงออกมาทางร่างกายและสังเกตเห็นได้ โดยมีความรู้และความตระหนัก เป็นตัวช่วยให้เกิดพฤติกรรมด้านการปฏิบัติที่ถูกต้อง แต่กระบวนการในการก่อให้เกิดพฤติกรรมนี้ อาจต้องอาศัยระยะเวลาและการตัดสินใจหลายขั้นตอน นิภา มนูญปิฎ (2528: 68) ได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความตระหนัก และการปฏิบัติใน 4 ลักษณะด้วยกัน ดังนี้

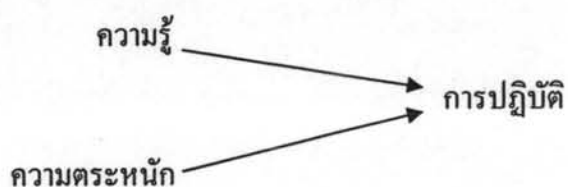
1. การปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่แสดงออกมาจะเป็นไปตามความตระหนักและความรู้ที่บุคคลนั้นมีอยู่โดยมีความตระหนักเป็นตัวกลาง ความตระหนักจะเกิดจากความรู้ที่มีอยู่และการปฏิบัติจะแสดงออกไปตามความตระหนักนั้น

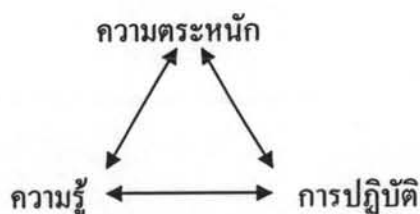
2. การปฏิบัติ หรือพฤติกรรมที่เกิดจากความรู้และความตระหนักมีความสัมพันธ์กันหรือความรู้กับความตระหนักมีผลร่วมกันเกี่ยวข้องกันก่อให้เกิดการปฏิบัติตามมาได้

3. ความรู้และความตระหนักต่างทำให้เกิดการปฏิบัติได้ โดยที่ความรู้และทัศนคติไม่จำเป็นต้องสัมพันธ์กัน

4. ความรู้มีผลต่อการปฏิบัติทั้งทางตรงและทางอ้อม บุคคลมีความรู้และปฏิบัติตามความรู้นั้น หรือความรู้มีผลต่อความตระหนักก่อนแล้วการปฏิบัติที่เกิดขึ้นเป็นไปตามความตระหนักนั้น และการปฏิบัติมีผลต่อความรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม มีความตระหนักเป็นตัวกลางทำให้เกิดการปฏิบัติตามมา

สรุปได้ว่า จากรูปแบบความสัมพันธ์ของความรู้ ทัศนคติ กับการปฏิบัติโดยทั่วไป ซึ่งมี 4 รูปแบบนั้น เชื่อว่า บุคคลที่มีความรู้ดี ทัศนคติที่ดี จะทำให้การปฏิบัติดีไปด้วยเพราะความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติมีผลต่อเนื่องซึ่งกันและกัน ส่วนในการศึกษาครั้งนี้ได้นำลักษณะที่ 2 คือการปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่เกิดจากความรู้และความตระหนักมีความสัมพันธ์กัน หรือความรู้กับ

ความตระหนักมีผลร่วมกันเกี่ยวข้องกันก่อให้เกิดการปฏิบัติตามมาได้ มาใช้เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความตระหนัก และการปฏิบัติ

1.4 กรอบแนวคิด

จากแนวคิดที่นำเสนอข้างต้น ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยกำหนดพฤติกรรมกรรมการบริหารของบุคคล ของ Kotler and Robert แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างความตระหนัก ความรู้และการปฏิบัติ มาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ โดยมองว่าพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยต่างๆ อันได้แก่

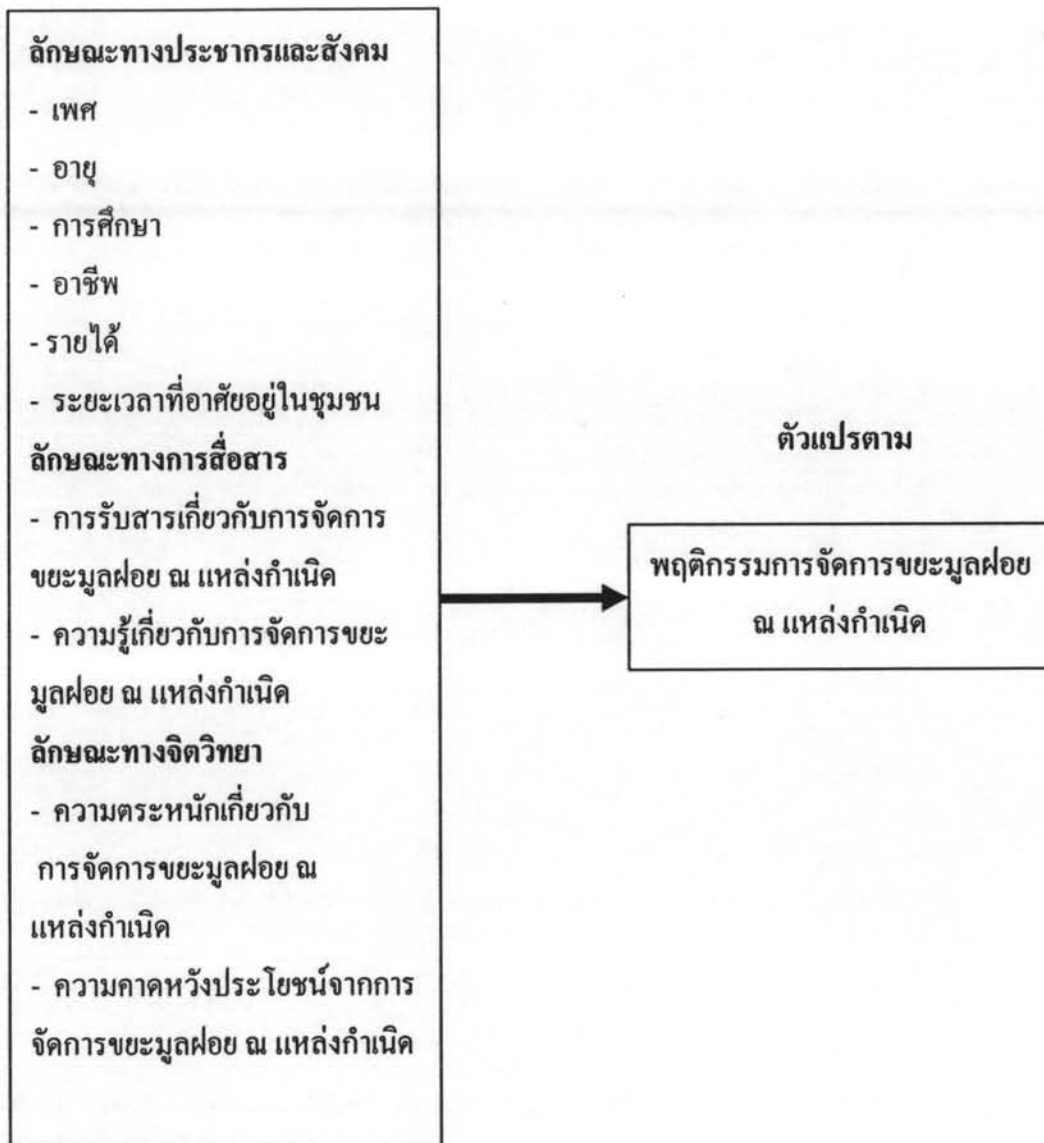
1) ลักษณะทางประชากรและสังคม ประกอบไปด้วย ตัวแปรเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

2) ลักษณะเชิงพฤติกรรมของบุคคล ผู้ศึกษาพิจารณาว่าการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด บางส่วนเกิดจากแผนการรณรงค์ที่ต้องการจะให้ข้อมูลข่าวสารที่สมาชิกในสังคมควร จะรู้ภายใต้กระบวนการจูงใจด้านการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ และการเผยแพร่กระจายข้อมูล เพื่อ ปลุกฝังจิตสำนึกให้เกิดการแก้ไขพฤติกรรมของคนในชุมชน และการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดนี้ จำเป็นจะต้องให้คนในชุมชนหันมาถือปฏิบัติในการลดปริมาณขยะมูลฝอย ดังนั้น จึง กำหนดให้ลักษณะเชิงพฤติกรรมของบุคคล คือ ลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านการสื่อสารหรือลักษณะ ทางการสื่อสาร ประกอบไปด้วยตัวแปรรับสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย และความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

3) ลักษณะทางจิตวิทยา ประกอบไปด้วย ตัวแปรความตระหนักเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดและความคาดหวังประโยชน์การจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด

โดยกรอบแนวคิดดังกล่าว สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

1.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด ในเขตเทศบาลตำบลสันทราย หลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีเอกสารและผลงานวิจัยต่างๆ ที่ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและการตั้งสมมติฐานในการศึกษา ดังนี้

1.5.1 ลักษณะทางประชากรและสังคม

ลักษณะทางประชากรและสังคม เป็นตัวแปรอิสระ ประกอบไปด้วย เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

1.5.1.1 เพศ

เพศเป็นความแตกต่างกันระหว่างบุคคล โดยธรรมชาติแล้ว เพศชายและเพศหญิงจะแตกต่างกันทางสภาพร่างกาย สรีระ และจิตใจ นอกจากนี้ การอบรมสั่งสอนตั้งแต่วัยเด็กทำให้เด็กเรียนรู้ในการปฏิบัติตามแต่ละเพศและบทบาทของคนที่แตกต่างกัน ทำให้สังคมแบ่งหน้าที่และกำหนดความรับผิดชอบระหว่างเพศหญิงกับเพศชายแตกต่างกันเช่น ผู้หญิงมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบงานในครัวเรือน ส่วนผู้ชายมีหน้าที่ทำงาน เป็นผู้นำครอบครัว (ยศ สันตสมบัติ, 2537: 81)

จากการทบทวนงานวิจัยต่างๆ ที่ศึกษาความสัมพันธ์ในเรื่องของการจัดการขยะมูลฝอยกับเพศ งานวิจัยในกลุ่มแรกพบว่าเพศมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเพศหญิงมีพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยดีกว่าเพศชาย เช่น การศึกษาเรื่องพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับแผนการลดปริมาณมูลฝอย โดย นุชจิรา โมระเสริฐ (2544: 87) พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งเพศชายเพศหญิง มีส่วนร่วมเกี่ยวกับแผนการลดปริมาณขยะมูลฝอยแตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 กล่าวคือเพศหญิงมีส่วนร่วมเกี่ยวกับแผนการลดปริมาณขยะมูลฝอยมากกว่าเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุกควดี ธนสีลังกูร (2545: 70), ชัยพร วิชชาวุธ และคนอื่นๆ (2531: 5-98), แสงสุทธิ สุขทอง (2539: 67), ระเบียบ ชาญช่วง (2541: 81) และสุรศักดิ์ สุนทรลาภ (2537) ต่างก็พบว่า เพศหญิงมีส่วนของผู้ที่กำจัดขยะมูลฝอยถูกต้องสูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05

อย่างไรก็ตาม การศึกษาบางส่วนก็พบในสิ่งที่ตรงกันข้าม อาทิเช่น การศึกษาเรื่อง ความรู้ทัศนคติและการปฏิบัติในการคัดแยกมูลฝอยของประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา โดย สมชาย ปัญญากาญจน์ (2544: 59,62) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายมีความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการแยกขยะมูลฝอยดีกว่าเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกนกวรรณ มณจิริราช (2539: 72) เรื่องพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมด้านป่าไม้ กับความรู้ ความตระหนักและการมีส่วนร่วม

ร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของเยาวชนในจังหวัดกาญจนบุรี พบว่าเยาวชนเพศชายและหญิงมีอัตราของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 โดยพบว่าเพศชายมีคะแนนเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้มากกว่าเพศหญิง

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาอีกจำนวนหนึ่งที่พบว่าความแตกต่างของเพศไม่ได้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมหรือการจัดการขยะมูลฝอย ได้แก่ งานวิจัยของชลดา ทองสุกนอก (2540: 144) เรื่องการเปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะคติ ความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พลังงานของเจ้าของอาคารและโรงงานควบคุมงาน พบว่ากลุ่มตัวอย่างเพศชายและเพศหญิง มีค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในเรื่องการอนุรักษ์พลังงาน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 ซึ่งคล้ายกับการวิจัยเรื่องการจัดการมูลฝอยติดเชื้อของสถานีนามัยในอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดย อารยา แก้วมาลา (2545: 91) พบว่า ตัวแปรเพศไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติในการจัดการขยะ มูลฝอยติดเชื้อของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในสถานีนามัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 หรือทั้งเพศชายและหญิงสามารถจัดการขยะมูลฝอยติดเชื้อได้ไม่ต่างกัน ซึ่งสัมพันธ์กับการศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยที่ใช้ประโยชน์ได้โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน กรณีศึกษา ชุมชนย่อยวัดบางไผ่ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี โดยรัชนิศ แก้วศรีช่วง (2543: 112) พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยที่ใช้ประโยชน์ได้ ทั้งเพศหญิงและเพศชาย ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 แสดงให้เห็นว่า เพศที่แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อความรู้และการมุ่งปฏิบัติเกี่ยวกับขยะมูลฝอยที่ใช้ประโยชน์ได้ ในทำนองเดียวกัน การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนในเขตตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยวิไลวรรณ ต้นตระกูลไชย (2545: 80) พบว่าทั้งกลุ่มตัวอย่างเพศชายและหญิง มีระดับการมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกัน

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา แม้จะยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนถึงความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการจัดการขยะมูลฝอย แต่ผู้ศึกษาเห็นว่าความแตกต่างกันระหว่างเพศน่าจะมีอิทธิพลต่อการจัดการขยะมูลฝอย โดยเพศหญิงน่าจะมีการจัดการขยะมูลฝอยได้ดีกว่าเพศชาย เพราะงานในครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นหน้าที่หลักของผู้หญิงในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการดูแลความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัว การใช้จ่ายในบ้าน รวมทั้งการดูแลรักษาความสะอาดของครัวเรือน ฉะนั้นจึงกำหนดสมมติฐานในการศึกษาคือ เพศหญิงน่าจะมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด ดีกว่าหรือเหมาะสมกว่าเพศชาย

1.5.1.2 อายุ

อายุเป็นคุณลักษณะทางชีวภาพที่ติดตัวมาของแต่ละบุคคล อายุยังมีความเกี่ยวข้องกับสถานภาพและบทบาททางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งประสบการณ์ต่างๆ ในแต่ละช่วงของชีวิต ด้วยเหตุนี้ อายุจึงน่าจะส่งผลให้บุคคลมีความคิดและพฤติกรรมที่แตกต่างกันไป

จากการทบทวนงานวิจัยต่างๆ ที่ศึกษาความสัมพันธ์ในเรื่องของการจัดการขยะมูลฝอยกับอายุ พบว่ามีข้อสรุปที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

งานวิจัยเรื่อง ทศนคติต่อทางเลือกการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยเทศบาลเมืองพิจิตร โดยคุณฉวี จิรกุลสมโชค (2547: 107) พบว่า อายุของกลุ่มตัวอย่างระหว่าง 20-30 ปี และอายุ 31-40 ปี มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยมากกว่ากลุ่มอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 เนื่องจากกลุ่มช่วงอายุดังกล่าวเป็นช่วงของการมีวุฒิภาวะหรือมีความสามารถตัดสินใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย รวมถึงการปฏิบัติเพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาจังหวัดลำปาง กรณีศึกษา หมู่บ้านหนองละคอน โดยพนัชชา สมฤทธิ์ (2547: 67) พบว่า อายุที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมด้านการจัดการขยะมูลฝอยในหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนา โดยประชาชนที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยเหมาะสมมากกว่าผู้ที่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี และ อายุมากกว่า 50 ปี ส่วนงานวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการทิ้งขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยเรืองวิไล วระโพธิ์ (2542: 45) พบว่าผู้ที่มีอายุระหว่าง 40-49 ปี มีสัดส่วนของการจัดการขยะมูลฝอยได้ถูกต้องมีระดับสูงกว่าผู้ที่มีอายุอายุอื่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 งานวิจัยของ นริศรา พิงโพธิ์สภ (2545: 49) เรื่องการแยกประเภทขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร พบว่า อายุมีอิทธิพลต่อการแยกประเภทขยะมูลฝอย โดยความสัมพันธ์ระหว่างการแยกประเภทขยะมูลฝอยกับอายุเป็นไปในทางบวก คือผู้ที่มีอายุมากกว่ามีการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยสูงกว่าผู้ที่มีอายุต่ำกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 และงานของอนันต์ ปิ่นดวง (2547: 93) ศึกษาเรื่องความตระหนักของประชาชนบริเวณตอนบนของแม่น้ำอิงต่อการจัดการขยะ ศึกษากรณี ตำบลบ้านเหล่า ตำบลศรีข้อย ตำบลเจริญราษฎร์ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ก็พบเช่นกันว่า อายุเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักของประชาชนต่อการจัดการขยะ มูลฝอยในชุมชน โดยกลุ่มอายุระหว่าง 31-50 ปี มีความตระหนักต่อการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเหมาะสมสูงกว่ากลุ่มอายุอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05

แต่ในการศึกษาบางส่วนกลับพบว่าอายุไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการจัดการขยะมูลฝอย เช่น การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยเทศบาลตำบลท่าบ่อ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย โดยสิทธิสานต์ ทรัพย์ศิริ โสภกา (2544: 190) พบว่า อายุไม่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 ในทำนองเดียวกัน การศึกษาเรื่องพฤติกรรมกรเปิดรับข่าวสารความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับแผนการลดปริมาณขยะมูลฝอย โดย นุชจิรา โมระเสริฐ (2544: 88) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับอายุต่างกัน มีส่วนร่วมเกี่ยวกับแผนการลดปริมาณขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

≤ 0.05 เช่นเดียวกันกับงานของอารยา แก้วมาลา (2545: 91), วิไลวรรณ ดันตระกูลไชย (2545: 80) และ ธนพร พนาคุปต์ (2538) พบว่า อายุไม่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

อย่างไรก็ตามในการศึกษานี้ ผู้ศึกษาเห็นว่าความแตกต่างกันระหว่างอายุน่าจะมีอิทธิพลต่อการจัดการขยะมูลฝอย โดยผู้ที่มีอายุน่าจะมีการจัดการขยะมูลฝอยได้ดีกว่าหรือเหมาะสมกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า ฉะนั้นสมมติฐานในการศึกษาคือ พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด น่าจะแปรผันตามอายุ

1.5.1.3 การศึกษา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ค่านิยม และทักษะต่างๆให้เกิดความชำนาญ ส่งเสริมให้บุคคลมีความคิดที่กว้างไกล นอกจากนั้นการศึกษายังมีหน้าที่ช่วยขัดเกลาให้สมาชิกในสังคมมีบุคลิกลักษณะที่เหมาะสมเป็นไปตามที่สังคมต้องการด้วย

จากการทบทวนงานวิจัยต่างๆที่ศึกษาความสัมพันธ์ในเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยกับการศึกษา งานวิจัยในกลุ่มแรกพบว่า การศึกษามีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติในการจัดการขยะมูลฝอย เช่น การศึกษาของสมชาย ปัญญากาญจน์ (2544: 59,62) พบว่า ความแตกต่างในเรื่องระดับการศึกษาก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องทัศนคติเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 คือกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่า มีทัศนคติเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยดีกว่ากลุ่มอื่นๆ รองลงมาคือระดับการศึกษามัธยมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาและประถมศึกษา ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิรัช ชื่นชม (2537: 141-142) ที่การศึกษา “พฤติกรรมกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองนครปฐม” พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีพฤติกรรมกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องมากกว่ากลุ่มที่มีการศึกษาดำกว่าระดับปริญญาตรี ในทำนองเดียวกันงานของเรืองแสง ทองสุขแสงเจริญ (2542: 65) อารยา แก้วมาลา (2545: 91) พณิชชา สมฤทธิ์ (2547: 67) และอนันต์ ปันดวง (2547: 92) ต่างพบว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความตระหนักต่อการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน โดยการศึกษาที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตระหนักต่อการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05

ในงานวิจัยหลายชิ้นจะพบว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าจะมีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้องมากกว่า แต่ในงานวิจัยของสุภควดี ธนสีลังกูร (2545: 70) ศึกษา “การมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเปิด จังหวัดขอนแก่น” กลับพบว่า ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเปิด ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าประถมศึกษา ซึ่งคล้ายกับงานของ คุษฎี จิรกุลสมโชค (2547: 107) เรื่อง ทัศนคติต่อทางเลือกการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย เทศบาลเมืองพิจิตร พบว่า

ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างมีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยมากกว่ากลุ่มที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยอีกประเภทหนึ่งที่พบว่า ความแตกต่างของระดับการศึกษาไม่มีอิทธิพลต่อการจัดการขยะมูลฝอย เช่นงานของรัชนิศ แก้วศรีช่วง (2543: 112) ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยที่ใช้ประโยชน์ได้โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน กรณีศึกษาชุมชนย่อยวัดบางไผ่ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนของความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยที่ใช้ประโยชน์ได้ของคนในชุมชนย่อยวัดบางไผ่ไม่ต่างกัน ในแต่ละระดับการศึกษาที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 แสดงให้เห็นว่าระดับการศึกษาที่แตกต่างกันไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้

จากการทบทวนดังกล่าว สรุปได้ว่า การศึกษาย่อมส่งผลให้บุคคลมีวิสัยทัศน์ต่อสิ่งต่างๆ ในทิศทางที่ถูกต้องตรงกับสภาพความเป็นจริง การศึกษาสามารถเปิดโลกทัศน์ให้แก่แต่ละบุคคลสามารถพัฒนากระบวนการคิดให้มีเหตุผลมากยิ่งขึ้น

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่าความแตกต่างของระดับศึกษาน่าจะมีอิทธิพลต่อการจัดการขยะมูลฝอย โดยผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าน่าจะมีการจัดการขยะมูลฝอยได้ดีกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ฉะนั้นสมมติฐานในการศึกษาคือ ความเหมาะสมของพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดน่าจะแปรผันตามการศึกษา

1.5.1.4 อาชีพ

อาชีพแต่ละอาชีพจะมีหน้าที่แตกต่างกันออกไป ผู้ที่ประกอบอาชีพในแต่ละสาขาก็จะมีความแตกต่างกันในเรื่องประสบการณ์ ความรู้ ทักษะ และความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน ซึ่งนำไปสู่การมีความคิดเห็น และพฤติกรรมที่แตกต่างกัน

จากการทบทวนงานวิจัยต่างๆ ที่ศึกษาความสัมพันธ์ในเรื่องของการจัดการขยะมูลฝอยกับการประกอบอาชีพของแต่ละบุคคล พบว่ามีข้อสรุปที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

การศึกษาของ วิภาเพ็ญ เกษสุกุล (2536: 108) เรื่องพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ชั้นกลางของกรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพรับราชการจะมีการจัดการขยะมูลฝอยดีกว่าประชาชนที่มีอาชีพอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องทัศนคติต่อทางเลือกการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยเทศบาลเมืองพิจิตร โดย คุณฎี จิรกุลสมโชค (2547: 107) พบว่า การประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่างมีต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัวเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่นๆ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ สิริทัศนดี ทรัพย์ศิริโสภา (2544: 188) เรื่อง การ

มีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยเทศบาลตำบลท่าบ่อ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย พบว่า อาชีพมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 คือ กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพภาคเกษตรกรรม และการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อปัญหามลพิษทางน้ำจากชุมชน กรณีศึกษาเทศบาลเมืองภูเก็็ด” โดยสัญญาชัย สุติพันธ์ (2539: 96) พบว่า อาชีพที่แตกต่างกันจะก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 โดยพบว่าประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ หรือแม่บ้าน/พ่อบ้านจะมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่นๆ

อย่างไรก็ตามในการศึกษาบางส่วนก็พบว่าอาชีพไม่มีความสัมพันธ์ในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย เช่นการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนในเขตตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยวิไลวรรณ ดันตระกูลไชย (2545: 80) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ≤ 0.05 ดังนั้นอาชีพจึงไม่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย ในขณะที่การศึกษาของ นุชจิรา โมระเสริฐ (2544: 90) และรัชนิศ แก้วศรีช่วง (2543: 115) ก็พบเช่นเดียวกันคือ อาชีพไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับแผนการลดปริมาณขยะมูลฝอยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05

ผลการศึกษาที่ผ่านมาดูเหมือนว่า ความแตกต่างด้านอาชีพจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการหรือการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย แต่ไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนว่า กลุ่มอาชีพใดจัดการขยะมูลฝอยได้ดีกว่ากลุ่มอาชีพใด ในการศึกษาครั้งนี้จะจัดกลุ่มอาชีพออกเป็น 3 กลุ่มหลักคือ กลุ่มที่ไม่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ กลุ่มที่ประกอบอาชีพหรือปฏิบัติงานด้านวิชาชีพ (ผู้ปฏิบัติงานบริหาร งานจัดการ และข้าราชการ, เสมียนพนักงานและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง) กลุ่มที่ประกอบอาชีพหรือปฏิบัติงานด้านอื่นๆ (ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้า, บริการ, ผู้ทำงานกลสิกรรมเลี้ยงสัตว์ ทำงานป่าไม้, ช่างและผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตการขนส่งและกรรมกร) โดยตั้งสมมติฐานไว้ว่า เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ไม่ประกอบอาชีพ ผู้ปฏิบัติงานด้านวิชาชีพและผู้ปฏิบัติงานด้านอื่นๆ น่าจะมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดที่เหมาะสมกว่า หรือดีกว่า

1.5.1.5 รายได้

การที่แต่ละบุคคลมีรายได้ที่ต่างกัน ย่อมทำให้ความสามารถในการจับจ่ายใช้สอยแตกต่างกัน รวมทั้งเป็นตัวชี้ให้เห็นว่าบุคคลที่มีรายได้ต่างกันจะมีสภาพความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันด้วย ซึ่งส่งผลต่อการดำรงชีวิตที่ต่างกัน

จากการทบทวนงานวิจัยต่างๆที่ศึกษาความสัมพันธ์ เรื่องของการจัดการขยะมูลฝอยกับรายได้ของแต่ละบุคคล งานวิจัยในกลุ่มแรกพบว่า รายได้ของแต่ละบุคคลมีความสัมพันธ์ต่อการ

จัดการขยะมูลฝอย ดังเช่น การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย เทศบาลตำบลท่าบ่อ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ของ สิทธิสานต์ ทรัพย์ศิริ โสภา (2544: 187) พบว่า รายได้มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้สูงจะมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในระดับสูง ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำจะมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในระดับต่ำ ในทำนองเดียวกับการศึกษาของ นิภาภรณ์ เกียรติสุข (2539: 2), อนันต์ ปิ่นดวง (2547: 92), สมชาย ปัญญากาญจน์ (2544: 59,65), สุวัฒน์ ฤทธิสำเร็จ (2545: 56) และของ คุชฎี จิรกุลสมโชค (2547: 108) ต่างก็พบว่ารายได้ของกลุ่มตัวอย่างมีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 โดยกลุ่มผู้มีรายได้สูงกว่า มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยมากกว่า กลุ่มผู้มีรายได้ต่ำกว่า

ส่วนในงานวิจัยอีกกลุ่มหนึ่งกลับพบว่ารายได้ของแต่ละบุคคลไม่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการขยะมูลฝอย เช่น การศึกษาเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาจังหวัดลำปาง กรณีศึกษา หมู่บ้านหนองละคอน โดย พณิชชา สมฤทธิ์ (2547: 67) พบว่า ประชาชนที่มีรายได้แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมด้านการจัดการขยะมูลฝอย เช่นเดียวกับการศึกษาของวิไลวรรณ ดันตระกูลไชย (2545: 80) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ของครัวเรือนแตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และงานวิจัยของนุชจิรา โมระเสริฐ (2544: 90) ก็พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้แตกต่างกัน มีส่วนร่วมเกี่ยวกับแผนการลดปริมาณมูลฝอยไม่แตกต่างกัน

แม้ว่าจะยังไม่มีข้อสรุปที่เป็นหนึ่งเดียว แต่พอที่จะเห็นแนวโน้มว่า รายได้น่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน ดังนั้นสมมติฐานในการศึกษาคั้งนี้คือ พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดน่าจะแปรผันตามรายได้

1.5.1.6 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

โดยทั่วไปแล้วเมื่อบุคคลได้อยู่อาศัยในชุมชนแล้วย่อมก่อให้เกิดความรัก ความผูกพัน ห่วง แห่น และรู้จักสภาพชุมชนของตนเองเป็นอย่างดี จึงมักจะให้ความร่วมมือในการดูแลรักษาชุมชน และขอมต้องการให้สภาพแวดล้อมภายในชุมชนที่ตนเองอยู่มีความสะอาดเรียบร้อย น่าดู

จากการทบทวนงานวิจัยต่างๆที่ศึกษาความสัมพันธ์ ในเรื่องของการจัดการขยะมูลฝอยกับระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน พบว่ามีข้อสรุปที่แตกต่างกันไป ดังนี้

จากการศึกษาของคุชฎี จิรกุลสมโชค (2547: 108) พบว่า ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชนของกลุ่มตัวอย่างมีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างได้อยู่อาศัยในระยะเวลาที่นานพอสมควรน่าจะมีความผูกพันกับท้องถิ่น ซึ่งส่งผลให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้อยู่อาศัยใน

ระยะเวลาที่น้อยกว่า ในทำนองเดียวกัน อนันต์ ปันดวง (2547: 93) ก็พบว่า ระยะเวลาตั้งถิ่นฐานมีผลต่อความตระหนักของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 โดยความสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักต่อการจัดการขยะมูลฝอยกับรายได้เป็นไปในทางบวก คือผู้ที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนยาวนานกว่ามีความตระหนักต่อการจัดการขยะมูลฝอยสูงกว่าผู้ที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนสั้นกว่า การศึกษาของ รัชนิศ แก้วศรีช่วง (2543: 117) ก็ชี้ให้เห็นว่า ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ที่ระดับนัยสำคัญ ≤ 0.05 โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในทางบวก ซึ่งหมายความว่า คนในชุมชนที่มีระยะเวลาในการอยู่อาศัยนานจะมีความคิดเห็นและการมุ่งปฏิบัติในเชิงบวกเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย และเช่นเดียวกับคนในชุมชนที่มีระยะเวลาในการอยู่อาศัยน้อยจะมีความคิดเห็นและการมุ่งปฏิบัติในเชิงบวกลดลงด้วย

อย่างไรก็ตามในการศึกษาของ สิทธิศานต์ ทรัพย์ศิริโสภา (2544: 187) กลับพบว่า ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชนน้อยจะมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในระดับสูง ส่วนกลุ่มที่อยู่อาศัยในชุมชนเป็นระยะเวลายาวนานจะมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในระดับต่ำ ในขณะที่การศึกษาของ วิไลวรรณ ดันตระกูลไชย (2545: 81) พบว่า ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบลไม่ได้มีผลต่อการมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยที่ไม่แตกต่างกัน และงานวิจัยของ นริศรา พิงโพธิ์สถ (2545: 51) พบว่า ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนไม่มีอิทธิพลต่อการแยกประเภทขยะมูลฝอย

จะเห็นได้ว่า ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการพักอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานานย่อมจะรักและผูกพันมากกว่าคนที่เพิ่งมาอยู่อาศัย นอกจากนี้ระยะเวลายังแสดงถึงการอยู่ในชุมชนอย่างถาวร ย่อมจะก่อให้เกิดแนวความคิดเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่ดีในชุมชนด้วย ดังนั้นสมมติฐานในการศึกษารั้งนี้คือ พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด น่าจะแปรผันตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

1.5.2 ลักษณะทางการสื่อสาร

ในการศึกษารั้งนี้กำหนดให้ลักษณะทางการสื่อสาร หมายถึง สื่อประเภทต่างๆ ที่มีภาพข้อความหรือคำพูดในเชิงการณรงค์ โฆษณา และประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารที่สมาชิกในสังคมควรจะรู้ เพื่อเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคล ดังนั้นในการศึกษารั้งนี้ จึงกำหนดให้ลักษณะทางการสื่อสาร ประกอบด้วย การรับสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด และความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด

1.5.2.1 การรับสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด

จากการศึกษาเรื่อง การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ความตระหนักรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตอุตสาหกรรมบางปู จังหวัดสมุทรปราการ โดย ภิญญาภรณ์ เพ็ญภินันท์ (2544: 109) พบว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ทางบวก ซึ่งหมายความว่าประชาชนที่เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาก และในทางตรงข้ามประชาชนที่เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมน้อยจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมน้อย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสิทธิสานต์ ทรัพย์ศิริ โสภา (2544: 188) พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอย มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่ ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอย มีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งสัมพันธ์กับการศึกษาของ สุกควดี ธนสีลังกูร (2545: 70) พบว่า การได้รับการสนับสนุนข้อมูลข่าวสาร มีอิทธิพลทางบวกต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

นอกจากนี้การศึกษาเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองลำพูน โดย ผ่องนภา อินดีะ (2546: 57) ยังพบว่า การรับรู้ข่าวสาร สถานการณ์ ปัญหาขยะมูลฝอยของประชาชนในครัวเรือนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 กล่าวคือ ถ้าหากการรับรู้ข่าวสาร สถานการณ์ ปัญหาขยะมูลฝอยของประชาชนในครัวเรือนมีมาก ก็จะมีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนมาก ตรงกันข้าม ถ้าหากการรับรู้ข่าวสาร สถานการณ์ ปัญหาขยะมูลฝอยของประชาชนในครัวเรือนมีน้อย ก็จะมีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนน้อยด้วย แลงานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงานพัฒนาชนบทของสภาตำบล ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดหนองบัวลำภู โดย นริศ จำนุรักษ์ (2538: 1) ได้ชี้ให้เห็นว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนก็คือ ประชาชนที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท และบทบาทของสภาตำบลมาก จะมีส่วนร่วมมากกว่าประชาชนที่ได้รับข้อมูลข่าวสารดังกล่าวน้อย

แม้ว่าการศึกษาหลายชิ้นจะพบว่า การรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย แต่ก็ยังมีผู้ไม่พบความสัมพันธ์ดังกล่าว เช่น งานวิจัยของ นุชจิรา โมระเสริฐ (2544: 94) และพนิชชา สมฤทธิ์ (2547: 68) ต่างก็พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการลดปริมาณขยะมูลฝอยไม่ได้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยของบุคคล

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา แม้จะยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนถึงความสัมพันธ์ระหว่างการรับสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดกับการจัดการขยะมูลฝอย แต่ผู้ศึกษาเห็นว่า การรับสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการจัดการขยะมูลฝอย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการรับสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด เป็นปัจจัยพื้นฐานในการสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ดังนั้นสมมติฐานในการศึกษาคือ พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด น่าจะแปรผันตามคะแนนการรับสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด

1.5.2.2 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด

ในการที่จะให้บุคคลมีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด เพื่อเป็นการลดปริมาณขยะมูลฝอยอย่างยั่งยืนนั้น การให้ความรู้แก่บุคคลต่างๆ ในเนื้อหาที่ถูกต้อง อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงจะช่วยให้บุคคลเกิดความรู้ ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดจนนำไปสู่การเลือกปฏิบัติหรือดำเนินการได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

จากการทบทวนงานวิจัยต่างๆ ที่ศึกษาความสัมพันธ์ในเรื่องของการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด กับความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด งานวิจัยในกลุ่มแรกพบว่า ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยในระดับสูง จะปฏิบัติในการจัดการขยะมูลฝอยถูกต้องมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยในระดับต่ำ ดังเช่น การศึกษาของรัชนิศ แก้วศรีช่วง (2543: 108) พบว่า คนในชุมชนย่อยวัดบางไผ่ที่มีความรู้มากจะมีระดับการมุ่งปฏิบัติที่จะเข้าร่วมโครงการจัดการขยะมูลฝอยสูง ส่วนคนในชุมชนย่อยวัดบางไผ่ที่มีความรู้น้อยจะมีระดับการมุ่งปฏิบัติที่จะเข้าร่วมโครงการจัดการขยะมูลฝอยน้อยตามไปด้วย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 ซึ่งเชื่อมโยงกับการศึกษาของ วิรัช ชื่นชม (2537: 141-142) เรื่องพฤติกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองนครปฐม พบว่า ประชาชนที่มีความรู้ระดับสูง มีพฤติกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องมากกว่ากลุ่มที่มีความรู้ระดับปานกลางและระดับต่ำตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05

นอกจากนั้นงานวิจัยของ สิทธิศานต์ ทรัพย์ศิริโสภา (2544: 189) ก็พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอยในระดับปานกลางถึงสูง มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยสูงกว่ากลุ่มที่มีความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอยในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 ส่วนการศึกษาของ อารยา แก้วมาลา (2545: 91) พบว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานในสถานอนามัยที่มีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยดีเชื่อในระดับสูงจะปฏิบัติในการจัดการขยะมูลฝอยดีเชื่อถูกต้องมากกว่า บุคลากรที่มีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยดีเชื่อ ในระดับต่ำ ในทำนองเดียวกับงานของลดาวัลย์ พอใจ (2536: 118) ศึกษา “การเปิดรับ

ข่าวสาร ความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช” ที่แสดงให้เห็นว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 ซึ่งมีความหมายว่าประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากก็จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากด้วย

อย่างไรในการศึกษาบางส่วนกลับพบว่า ความรู้ในเรื่องของการจัดการขยะมูลฝอย ดิเคเชื่อไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการขยะมูลฝอยดิเคเชื่อ เช่นจากการศึกษาเรื่อง ความรู้และพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยดิเคเชื่อของคณงาน เรื่องโรคเอดส์ต่อการจัดการขยะมูลฝอยดิเคเชื่อในโรงพยาบาลจุฬาภรณ์ โดย พร็ิมเพรา สาครชัยพิทักษ์ (2536) และงานวิจัยของภิญญาภรณ์ เพ็ญภินันท์ (2544: 112) แสดงให้เห็นว่า ความรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

แม้ว่าจะยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนในเรื่องดังกล่าว แต่พอที่จะเห็นแนวโน้มว่า ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย น่าจะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย สามารถกำหนดพฤติกรรมของบุคคลได้โดยตรง ดังนั้นสมมติฐานในการศึกษาคือ พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด น่าจะแปรผันตามคะแนนความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด

1.5.3 ลักษณะทางจิตวิทยา

ในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดให้ลักษณะทางจิตวิทยา หมายถึงลักษณะในเชิงความรู้สึกสำนึก ความต้องการ และความคาดหวังของบุคคลต่อการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งประกอบไปด้วยความตระหนักเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด และความคาดหวังประโยชน์จากการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด

1.5.3.1 ความตระหนักเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด

จากการทบทวนงานวิจัยต่างๆที่ศึกษาความสัมพันธ์ ในเรื่องของการจัดการขยะมูลฝอยกับความตระหนักเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด พบว่ามีข้อสรุปที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

จากการศึกษาของสุวารีย์ วงศ์วัฒนา (2536: 85) ศึกษา “พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารกับความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนชาวแพ จังหวัดพิษณุโลก” พบว่า ความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แสดงว่า ถ้าประชาชนมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาก จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาก และถ้าประชาชนมีความตระหนักในการอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อมน้อย จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมน้อยด้วยเช่นกัน ในขณะที่งานวิจัยของ นารีกันต์ พราหมน (2544: 115) เรื่องการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ความตระหนักของผู้บริหารและ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าความตระหนัก ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของโรงแรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 โดยเป็นความสัมพันธ์ในเชิงบวก ซึ่ง หมายความว่า ยิ่งผู้บริหารโรงแรมมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูง ยิ่งมีส่วนร่วมใน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูงด้วย ส่วนงานวิจัยของ สิทธิสานต์ ทรัพย์ศิริโสภา (2544: 190) พบว่า ความตระหนักเกี่ยวกับขยะมูลฝอยมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีความตระหนักเกี่ยวกับการจัดการขยะ มูลฝอยในระดับสูงจะมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยมากกว่ากลุ่มที่มีความตระหนักในระดับ ต่ำถึงปานกลาง และการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาแม่น้ำท่าจีนเน่าเสีย ศึกษากรณีอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยสุชาดา บุญประสพ (2539: 129) พบว่า กลุ่ม ตัวอย่างที่มีความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาน้ำเน่าเสียระดับสูง มีพฤติกรรมที่ปฏิบัติจริงในการแก้ไข ปัญหาแม่น้ำท่าจีนเน่าเสียถูกต้องมากกว่ากลุ่มที่มีความตระหนักต่ำ

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นพบว่า ความแตกต่างด้านความตระหนักมีผลต่อพฤติกรรม โดย ผู้ที่มีความตระหนักสูงในเรื่องใด จะมีพฤติกรรมในเรื่องนั้นมากกว่าผู้ที่มีความตระหนักต่ำ สำหรับการ ศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาเห็นสอดคล้องกับงานวิจัยดังกล่าว อาจเพราะความตระหนักเกี่ยวกับการ จัดการขยะมูลฝอยเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ความตระหนักมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจที่จะปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ดังนั้น สมมติฐานในการศึกษา คือ พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด น่าจะแปรผันตาม คะแนนความตระหนักเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด

1.5.3.2 ความคาดหวังประโยชน์จากการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด

จากการศึกษาของ สุกควดี ธนสีลิ่งกูร (2545: 70) พบว่า ประชาชนในเขตองค์การ บริหารส่วนตำบลบ้านเป็ด ที่มีความคาดหวังในผลประโยชน์ก็จะมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ มูลฝอยเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับการศึกษาเรื่อง การใช้น้ำมันรถยนต์ของบุคลากรจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย โดย สมฤทัย ทศานนท์ (2547: 64) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการใช้ น้ำมันรถยนต์อย่างประหยัดมีความสัมพันธ์กับการใช้น้ำมันรถยนต์และเป็นไปในทิศทางบวก อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 คือความคาดหวังประโยชน์จากการใช้น้ำมันรถยนต์อย่าง ประหยัดมีอิทธิพลต่อการใช้น้ำมันรถยนต์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนริสรา พึ่ง โปธิ์สภ (2545: 52) พบว่า ความคาดหวังประโยชน์จากการแยกประเภทขยะมูลฝอยมีอิทธิพลต่อการแยก ประเภทขยะมูลฝอยโดยมีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 ในขณะที่

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง ตำบลเนินขาม กิ่งอำเภอนเนินขาม จังหวัดชัยนาท โดย อดอง เดิมศรีวีระกุล (2545: 75) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่คาดหวังผลประโยชน์จากป่ามากกว่า มีสัดส่วนของผู้ที่มีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ระดับสูง สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่คาดหวังผลประโยชน์จากป่าน้อยกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05

จากงานวิจัยข้างต้นพบว่า ความคาดหวังประโยชน์จากการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ย่อมมีผลต่อการกระทำสิ่งนั้นๆ สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ผู้ศึกษาเห็นสอดคล้องว่า ความคาดหวังประโยชน์จากการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด น่าจะมีอิทธิพลต่อการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด โดยผู้ที่คาดหวังประโยชน์จากการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด ย่อมมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดเหมาะสมกว่าผู้ที่ไม่คาดหวังประโยชน์ ดังนั้นสมมติฐานในการศึกษาคือ ผู้ที่คาดหวังประโยชน์จากการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด น่าจะมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด ดีกว่าผู้ที่ไม่คาดหวังประโยชน์จากการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด

1.6 สมมติฐาน

1.6.1 สมมติฐานหลัก

ลักษณะทางประชากรและสังคม ลักษณะทางการสื่อสาร และลักษณะทางจิตวิทยา มีอิทธิพลต่อการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดของประชาชน

1.6.2 สมมติฐานรอง

- 1.6.2.1 เพศหญิงน่าจะมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด ดีกว่าหรือเหมาะสมกว่าเพศชาย
- 1.6.2.2 ความเหมาะสมของพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด น่าจะแปรผันตามอายุ
- 1.6.2.3 ความเหมาะสมของพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด น่าจะแปรผันตามการศึกษา
- 1.6.2.4 เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ไม่ประกอบอาชีพ ผู้ปฏิบัติงานด้านวิชาชีพ (ผู้ปฏิบัติงานบริหาร งานจัดการ และข้าราชการ, เสมียนพนักงานและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง) และผู้ปฏิบัติงานด้านอื่นๆ (ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้า, บริการ, ผู้ทำงานกลสิกรรมเลี้ยงสัตว์ ทำงานป่าไม้, ช่างและผู้ปฏิบัติงาน ในกระบวนการผลิตการขนส่งและกรรมกร) น่าจะมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดที่เหมาะสมกว่า หรือดีกว่า

- 1.6.2.5 ความเหมาะสมของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด น่าจะแปรผันตามรายได้
- 1.6.2.6 ความเหมาะสมของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด น่าจะแปรผันตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน
- 1.6.2.7 ความเหมาะสมของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด น่าจะแปรผันตามคะแนนการรับสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด
- 1.6.2.8 ความเหมาะสมของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด น่าจะแปรผันตามคะแนนความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด
- 1.6.2.9 ความเหมาะสมของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด น่าจะแปรผันตามคะแนนความตระหนักเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด
- 1.6.2.10 ผู้ที่คาดหวังประโยชน์จากการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด น่าจะมีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด ดีกว่าผู้ที่ไม่คาดหวังประโยชน์จากการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดของประชาชนอันจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนมีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดเพิ่มมากขึ้น

1.7.2 สามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบสำหรับเสนอผู้บริหารเทศบาลตำบลสันทรายหลวงในการแก้ไขการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดของประชาชน

1.7.3 ผลการศึกษาที่ได้จะเป็นข้อมูลให้ผู้ที่มีความสนใจ ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแนวทางสำหรับการศึกษาในประเด็นดังกล่าวต่อไปในอนาคต